

Zadnja leta je ogrenil sv. Metodu Viching. Zviti in hinavski Nemci so nagovorili vetrenjaka Svatopluka, da je ustanovil v Nitri latinsko škofijo in tam posadil za škofa Vichinga. Papež je to nerad dovolil in samo pod pogojem, da mora Viching v vseh stvareh slušati Metoda.

Kmalu je pokazal brezvestni Viching svoj pravi značaj. Leta 881. je skoval papeževo krivo pismo, v katerem je stala sleparija, da je papež odstavil Metoda in da je postavil za pravega škofa samo Vichinga. Ali laž ima kratke noge. Takoj je prišlo papeževo pravo pismo, in Viching je ostal v sramoti. Le papeževa smrt je rešila Vichinga ostre cerkvene kazni.

Zadnja leta je preživel Metod na Velehradu, ljubljen in spoštovan od svojih učencev in vsega slovanskega naroda. Bil je velikan, zato je moral deliti usodo velikanov. Veliki papež Nikolaj I. in potem Gregor VII. sta tudi imela velike osnove, a morala sta pustiti začeto delo še nedovršeno. Tako je moral zapustiti tudi Metod ta svet, a je dobro znal, v kakovih viharjih mu je zapustiti slovensko cerkev. Leta 885. je zaprl za vselej svoje blage oči, njegova velika duša je pohitela v rajske višave, ki si jih je z mučeniškim življenjem tako zaslužil, da je prištet vrsti apostolov.

Car Svatopluk ni umel velikega Metoda. Precej je dopustil, da je stopil Viching na čelo slovenski cerkvi. Tako je prišel divji volk med krotko Kristusovo čredo. Prvo delo mu je bilo poloviti pravega naslednika sv. Metoda — škofa Gorazda in njegove tovariše, slovenske svečenike Klementa, Savo, Nauma, Angelarja . . . Vkovali so jih v železa, naložili na vozove in odpeljali črez meje. Bratje Hrvati in Bolgari so sprejeli z odprtimi rokami božje poslance. S tem jim je lepo narasla tudi posvetna moč. Velika Morava je pa vedno bolj in bolj propadala. Tla, na katerih je stala, so bila vroča zaradi neprestanih bojev med nemškim in slovanskem svetom.

Tega ni mogel umeti car Svatopluk, ker so mu Nemci s svojo hinavščino in zvijačo otemnili bistri slovanski um. Zato je propadla Velika Morava, ker je pustila Nemce v svojo hišo.

Poštarjev Milko.

Spisal *Kompoljski.*

Poštarjevi so najimovitejši v našem kraju. Imajo veliko posestvo in dve hiši. Ena hiša pa je še celo enonadstropna. Za hišama so hlevi, polni leporejene živine. V enem hlevu rezgečejo trije lahkonogi konji — če so doma namreč. Zakaj eden vozi pošto od kolodvora vsak dan dvakrat, druga dva pa morata obdelovati polje in voziti težke vozove, katerih se tudi nikdar ne zmanjka. Razen pošte imajo poštarjevi tudi prodajalnico in gostilnico. Kadar pride k nam kak tujec, se gotovo ustavi pri poštarjevih črez noč.

Lahko si mislite, da se ne godi poštarjevim slabo. Oče poštar imajo vedno polne roke dela. Zdaj so v prodajalnici, zdaj v gostilnici in zdaj zopet na pošti. Vsem ukazujejo in tudi sami pomagajo. S svojo pridnostjo in delavnostjo so si pridobili lepo imetje. A nič niso ošabni. Poštarjevi vsakemu radi pomagajo in so z vsakim prijazni.

Torej na svoje imetje in bogastvo poštarjevi niso ponosni. Ponosni pa so na nekoga, namreč na svojega edinčka. Pa je tudi priden in ljub ta dečko tako, da ga mora imeti vsakdo rad.

Prav natančno ne vem, koliko je star. Raztrgal je že štiri petelinove hlačice in zdaj nosi pete. Polna in kakor zrelo jabolko rdeča ličeca mu skoro kar zakrivajo majhni nosek in še manjša usteca. Dolgi svetli lasje mu pa popolnoma pokrivajo s svojimi kodrčki čelo, ušesa in vrat. Zdaj poleti hodi vedno bosonog, gologlav in golorok okrog doma.

Za vaške kričače in pretepače se ne meni dosti poštarjev Milko. Če pridete k poštarjevim, ga lahko vidite v prodajalnici, kjer čeka na kak papir. Tudi na pošti ga vidite lahko večkrat. Često ga dobite tudi na dvorišču. Ondi gleda, kako hlapec krmi in napaja konje. To prav rad gleda, dasi si ne upa preveč blizu tujih konj. Nekoč je namreč videl, kako je konj udaril nekega poredneža s kopitom, da je bil ves krvav. Hotel mu je izpuliti žime za ptičje zanjke. Pa jo je prav pošteno izkupil.

Prav rad se pa vozi s hlapcem na kolodvor po pošto. Tam na kolodvoru sedi možko na sredi voza in drži konja krepko za vojke. Seveda je konj že navajen, da mirno stoji, četudi bi ne bilo Milka zraven. Milko si pa misli, da ga samo on obdrži, kadar prisopiha vlak in odide hlapec

k vlaku po pošto. Če ni preveč voz na cesti, potem vodi konja še domov za vojke.

Izmed vsega pa ima poštarjev Milko najrajši podobe. Težko ga dobite, da bi ne imel kake podobe pri sebi. Če je že ne drži v roki, jo ima gotovo lepo zganjeno v kakem žepu. — V sobi ima majhno omarico poleg svoje posteljice. V nji ima dva predala. V spodnjem so njegove igrače, za katere se pa prav malo briga. V zgornjem pa ima več kupčkov lepo zloženega papirja. Na tistem papirju so same dodobe.

Kjer dobi kako podobo na papirju — bodisi v prodajalnici, na pošti ali v gostilnici — vsako si vzame. Vsako lepo obreže s škarjami ter jo spravi v svojo omarico. — In potem gleda vsak dan tiste podobe, katerih je gotovo že več kakor sto. Razgrne jih po mizi, pregleduje in urejuje po več ur. — Pri tistih podobah pozabi na vse. Ne misli ne na cukrček, ne da bi se peljal na kolodvor, ne na nič drugega, še jesti pozabi. — Če ni Milka spodaj v prodajalnici ali na pošti, takoj vedo, kje je. V sobi čepi pri svojih podobah ter se sam s seboj pogovarja. Čeden dečko to!

Naj vam povem, kaj se mu je zadnjič pripetilo.

Oče so prinesli iz mesta neko veliko knjigo. Vse, kar se je čitalo v tisti knjigi, je bilo tudi poslikano.

Milko je to takoj opazil. Hotel je imeti po vsi sili tisto knjigo, da bi gledal podobe. Oče pa mu je niso hoteli dati, ker je bila jako lepa in draga. Lepe in drage knjige pa veste, da niso za take otročaje. Milko se je malo kisal; oče pa so knjigo zaklenili v omaro in djali ključ v žep.

V nedeljo popoldne so imeli oče malo prostega časa. Zato so vzeli knjigo ter šli na vrt v utico čitat.

Milko je to takoj opazil. Hotel je iti z očetom, da bi mu pokazali podobe, kakor so mu bili obljubili. Oče bi bili pa radi sami čitali, da bi jih nihče motil. Zato ga niso vzeli s seboj. Milko ves žalosten odide v hišo.

Črez nekaj časa pa pride tujec, ki bi bil rad govoril z očetom radi kupčije . . .

Milko gre očeta poklicat. Oče pustijo knjigo v utici. Mislili so, da kmalu odpravijo tujca in pridejo takoj nazaj.

Milko gre z očetom do vrat. Na pragu obstoji, oče pa odidejo v hišo. Že več dni je Milku rojilo po glavi, kako bi prišel do tiste knjige. A vedno so jo imeli oče lepo zaklenjeno in ključ v žepu. Zdaj je bila pa kakor nalašč najlepša prilika za to. Oče se pogovarjajo s tujim gospodom, in knjiga je v utici.

Milko se ozre, če ga nihče domačih ne vidi in — smuk! — skozi dvorišče na vrt. Ves vesel vzame knjigo ter prične gledati podobe. Pa bilo jih je toliko in tako lepe so bile, da bi se jih ne nagledal do večera — oče se pa gotovo kmalu vrnejo, ker so tu pustili knjigo. Kaj bi napravil?

Aha, že ve!

Knjigo lepo vzame ter gre pri zadnjih vratih v veliko hišo. Domačih gotovo ni na dvorišču, oče se pa itak pogovarjajo z onim gospodom. On pa jo potihem pobriše v prvo nadstropje. — Tam je na hodniku klop. V prvo nadstropje pa tako ne pride nihče, ker imajo posebno ob nedeljah vsi zadosti opravila spodaj z ljudmi . . .

Tako si misli in tako tudi stori.

Nekako prestrašen prisopiha s knjigo v roki na hodnik v prvo nadstropje. Videl ga ni nihče domačih. Hlapec Tine je sicer zaprezal ravno na dvorišču voz, da je šel po pošto. Pa ta ga menda tudi ni videl, ker je tako hitro zdirjal črez dvorišče. — Vendar je bilo Milku malo težko tam pri srcu. Vest mu je očitala, da ni storil prav. — Pa sedaj ni imel časa misliti na to. Na hodniku ob steni ravno oknom nasproti je stala klop. Tja položi knjigo, jo odpre in ves srečen gleda podobe ter pozabi na vse . . .

Kmalu mu pa postane prenerodno gledati sede ali pa stoje knjigo. Videl bi rad bolj natanko. Zato se zlekne po klopi. Komolca nasloni na odprto lepo knjigo, z desnico pa si podpre glavico. — Zdaj se čisto zamakne v tiste podobe. Tako lepih še ni videl nikdar. Kar nepremično strmi vanje z odprtimi usti. Le svetli kodrčki mu časih zastro pogled. Popravi jih z desnico, pa mu vendar le uhajajo in padajo samo na oči. Pa zopet jih popravi ter gleda, gleda . . .

Med tem časom, ko je gledal Milko v prvem nadstropju knjigo s podobami, so se oče že davno pogovorili s tujim gospodom.

Vrnejo se nazaj v utico, da bi čitali naprej. Pa kako se začudijo, da ni knjige nikjer.

„Morda sem jo bil pa s seboj vzal in v hiši pozabil?“

Tako si mislijo in odidejo v hišo. Tu povprašajo po knjigi, pa nihče ne ve ničesar. Gredo zopet v utico. Knjige pa le ni in je ni. Povprašajo

dekle in hlapce; morda je kdo videl, da je kdo knjigo odnesel iz utice. Pa nihče ne ve ničesar.

„E, vi pa tudi ničesar ne vidite! Knjiga ni šla sama nikamor; saj nima nog. Ukradel jo je kdo, pa je. Ti škrať, ti; prav žal mi je zanjo. Taka knjiga se ne dobi tako lahko.“

Hlapci in dekle so molčali. Poštarjev oče so pa naprej povpraševali, iskali in godrnjali. Prav slabe volje so bili. Na Milka še mislili niso sprva.

Za kake dve uri pride hlapec Tine domov.

„Tine, ali si ti morda videl koga, da bi nesel neko veliko knjigo od nas?“

„Jaz?“ se začudi. „Ne, nikogar nisem videl. — Pa čakajte, no. Zdi se mi, da je nesel Milko nekaj takega. Ravno sem zaprezal, ko sem šel po pošto, pa se mi je prav tako zdelo, kakor da bi nesel nekaj takega pod pazduho.“

„O, ti šment, ti! Na to pa nisem mislil. Kam je pa šel?“ vprašajo oče.

„V hišo“.

„Je že dobro.“

Poštarjev oče so si takoj mislili, kje je Milko. Dobili so ga že večkrat, ko je gledal ondi svoje podobe na tisti klopi na hodniku. Zato gredo takoj v prvo nadstropje.

„Milko!“ se oglasijo že na stopnicah s precej ostrim glasom.

Pa nobenega odgovora.

„Milko!“ zavpijejo še bolj.

Tudi vse tiho.

Ko pa pridejo na hodnik, zagledajo Milka, na klopi ležečega. Imel je knjigo odprto. Podob pa ni več gledal. Na knjigi, prekrizanih rokah, mu je slonela kodrasta glavica ter je sladko spal . . .

Iz knjige prirode.

Napisal *Solovej*.

V.

Č

e stoji na stolu črevelj, ne morete postaviti isti čas tja vrča; če sedite vi v klopi, na vašem mestu ne more sedeti nihče drugi, dokler se ne umaknete. Kjer je torej že kako telo, ob istem času, v istem prostoru ne more biti drugega telesa. Bistvena lastnost vsakega telesa je prostornost. Vse stvari, s katerimi se peča prirodoslovje, zavzemajo prostor, so telesa. Videli

bomo, da gre za prostor tudi pri takih pojmih, za katere bi marsikdo izmed vas rekel, da jih „nič“ ni. To so n. pr.: luč, glas, toplota, vonj, okus